

COVID 19 PANDEMİSİNİN NEDEN OLDUĞU KRİZ ORTAMININ ÇALIŞAN BİREYLERE ETKİLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE FARKLILIĞININ TESPİTİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

A Research to Determine the Difference of the Effects of the Crisis Environment Caused by the Covid 19 Pandemic on Working Individuals According to the Demographic Characteristics

ARAŞTIRMA MAKALESİ /RESEARCH ARTICLE

Geliş Tarihi/Received:

10.12.2021

Kabul Tarihi/Accepted:

05.01.2022

Emel ABA ŞENBAYRAM

Dr. Öğr. Üyesi,

Harran Üniversitesi

Suruç Meslek Yüksekokulu

emel.aba@harran.edu.tr

 0000-0003-2573-402X

Özet

COVID-19 pandemisi ile başlayan süreç, insanlığı sadece sağlık alanında değil başta ekonomik, psikolojik, sosyal ve siyasal olmak üzere her alanda tehdit etmeye devam etmektedir. Pandemi kapsamında alınan önlemler ise küresel ekonominin tüm faaliyetlerini durma noktasına getirmiştir. Pandemi krizinin daha önce yaşanan küresel mali krizlerden farklı da bu noktada başlamaktadır. Sürecin yıkıcı etkilerinden şiddetli bir şekilde etkilenen işgücü piyasası, devletler tarafından desteklenmesine rağmen bireylerin maddi ve manevi kayıplarını telafi etmeye yetmemiştir. Öte yandan Covid-19 pandemisi tüm insanlığı tehdit eden bir sorun olsa da sebep olduğu kriz ortamından herkes aynı şekil ve düzeyde etkilenmemektedir. Ekonomide yaşanan daralmaya bağlı olarak gelişen iş, işyeri, gelir ve hak kayıpları bireylerin psiko-sosyal yaşantılarını olumsuz yönde etkilerken, onları gelecek kaygısı ile baskılamaktadır. Bu çalışma ile Covid-19 pandemi krizinin, işgörenler üzerindeki finansal etkisinin değerlendirilerek, söz konusu etkinin bireylerin bazı demografik özelliklerine göre farklılığının tespiti amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda geliştirilen ölçek yardımıyla, 910 çalışan veya pandemi öncesine kadar çalışmakta olan bireyden toplanan veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, işgörenlerin büyük çoğunluğunun iş veya işyeri değiştirmek zorunda kaldığı, ücretlerinin ciddi oranda düştüğü, kredi kullanmak durumunda kaldığı ve dijital finansal işlemleri kullanım oranının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca işgücü piyasasının dezavantajlı gruplarından olan kadınların pandemi krizinden de en fazla etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan aylık gelir düzeyi asgari ücret seviyelerinde olan işgörenlerin yine söz konusu kriz ortamında daha fazla etkilendiği görülmektedir. Krizden olumsuz yönde etkilenen her iki grubun da ciddi geçim stresi ve gelecek kaygısı içerisinde olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Pandemi Krizi, Çalışan, İşgücü

Abstract

Increasing the welfare level of the individuals who make up the society is The process, which started with the COVID-19 pandemic, continues to threaten humanity not only in the field of health, but also in all areas, especially economic, psychological, social and political. The measures taken within the scope of the pandemic brought all the activities of the global economy to a standstill. The pandemic crisis begins at this point, different from the previous global financial crises. The labor market, which was severely affected by the destructive effects of the process, was not enough to compensate for the material and moral losses of individuals, although it was supported by the states. On the other hand, although the Covid-19 pandemic is a problem that threatens all humanity, not everyone is affected in the same way and level by the crisis environment it causes. While the loss of jobs, workplaces, income and rights due to the contraction in the economy negatively affect the psycho-social lives of individuals, they suppress them with the anxiety of the future. With this study, it is aimed to evaluate the financial impact of the Covid-19 pandemic crisis on employees and to determine the difference of the said effect according to some demographic characteristics of individuals. With the help of the scale developed in this direction, data collected from 910 employees or individuals who were working before the pandemic were analyzed. As a result of the analysis, it was determined that the majority of the employees had to change jobs or workplaces, their wages were significantly reduced, they had to use loans and the rate of use of digital financial transactions increased. In addition, it was concluded that women, who are among the disadvantaged groups of the labor market, were most affected by the pandemic crisis. On the other hand, it is seen that the employees whose monthly income is at the minimum wage levels are also more affected in the crisis environment. It is seen that both groups negatively affected by the crisis are in serious livelihood stress and anxiety about the future.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Pandemic Crisis, Employee, Workforce

GİRİŞ

Covid-19 pandemisi ile insanlık öncelikli olarak küresel bazda ruhsal, fiziksel ve sosyal açıdan eşitlenmiş veya en azından bu yönde ciddi bir gerçeklik yaratmıştır. Sağlık, eğitim, gelir eşitsizliği, yoksulluk, işsizlik, üretim, göç, insani ihtiyaçlara erişim vb. gibi birçok alanda yeni farkındalıklar oluşturmuştur. Özellikle pandemi kapsamında alınan önlemler ve yasaklar, pandeminin sağlık alanı dışındaki en yıkıcı etkilerinin gelişerek büyümesine imkan tanımıştır. Alınan önlemler, bireylerin hareket kısıtı, bireylerin evlere kapanması başta hizmet sektörü olmak üzere birçok işyerinin faaliyetlerini yerine getirememesi, işsizliğin artması, üretimin aksamaması, üretimin ulaştırılmaması, arz-talep şokları gibi çok sayıda ve domino etkisi ile birbirine sebep olan çok sayıda sonucu beraberinde getirmiştir. Pandemi öncesinde halihazırda resesyon riski taşıyan küresel ekonominin pandemi ile mücadele kapsamında alınan önlemlerle daha derin ve öngörülemezliklerin yoğun olduğu yeni bir krize doğru ilerlediği düşüncesi genel kabul görmüş durumdadır. Ancak söz konusu krizin önceki ekonomik krizlerden farkı, oluş nedeninin ekonomiye doğrudan etki eden ekonomi dışı faktöre/faktörlere dayanmasıdır. Pandemi ve pandeminin neden olduğu gelişmelerin öngörülememesi küresel ekonomide güvensizliği ve belirsizliği ve dolayısıyla stresi de arttırmaktadır. Bu durum yüksek risk ve maliyeti de beraberinde getirmektedir. Daha genel bir ifade ile pandemi ekonomik döngülerin her aşamasını ciddi ölçüde etkilemektedir.

Pandemi ve pandemi kapsamında alınan önlemlerin neden olduğu kriz ortamından kuşkusuz en çok etkilenen işgücü piyasasıdır. Dünya genelinde üretim sistemindeki duraksama işletmelerin varlığını tehdit ederken çalışma hayatını dört temelde etkilemektedir. Bunlar; İş ve işyeri kayıpları, çalışma saatlerindeki kayıplar, işletme riskleri ve işgücüne etkileri şeklindedir (ILO-3.Baskı, 2020). “Yeni normal hayat” olarak ifade edilen günümüzde her ne kadar sosyal mesafe ve “evde kal” kuralı rafa kaldırılmış olsa da, dünya genelinde uygulanmış olan kapanmaların etkisi ilk günkü gibi devam etmektedir. Kapanmalar neticesinde mal ve hizmetlerde oluşan talep boşluğu, işletmeleri hızla darboğaza sürüklerken, bu durumun ekonomilerde yarattığı dalgalanma, pek çok ülkede binlerce kişinin kendisini iş ve gelir kaybı ile baş başa bulmasına ve küresel düzeyde potansiyel olarak ciddi işsizlik artışları yaşanmasına yol açmaktadır (Kara,2020:270).

Çalışma amacı doğrultusunda verilerin toplanması aşamasında, pandemi kapsamında işyerlerinin tamamen ya da kısmen kapanması yönünde alınan tedbirler sebebiyle dünya ölçeğinde yaklaşık 2,7 milyar çalışan etkilenmiştir ki bu da dünya işgücünün %81’ini oluşturmakta idi (ILO-2.Baskı, 2020: 1). Ancak dünya genelinde devam eden pandemi dalgaları 2021’de çalışma saatlerindeki kayıpların yüksek seyretmesine ve toplam çalışma saatlerinde % 4,8’lik bir düşüğe neden olmaktadır. (ILO,2021:12). Bu durum işgücü piyasasındaki pandemi kaynaklı krizin bir süre daha devam edeceğini göstermektedir. Toplam çalışma sürelerindeki düşüş akabinde işgörenlerin gelir kayıplarını ve yoksulluğu beraberinde getirmektedir. Yine ILO’nun 2021 verilerinde devlet desteği dışında oluşan küresel işgücü gelirinin 2020 yılına oranla 1,3 trilyon dolar (%5,3) düştüğü ve küresel bazda işgücü piyasasındaki toparlanmanın 2021 yılı için 100 milyon, 2021 yılı için ise 80 milyon iş olanağı ile sonuçlanması beklenmektedir.

Her ne kadar pandeminin insanlığı ruhsal, fiziksel ve sosyal açıdan eşitleme gayesinde olduğunu ifade etsek de, pandeminin sebep olduğu ekonomik krizi ortamının kişi, işletme, sektör ve ülkeleri aynı şekil ve ölçüde etkilediğini söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla pandeminin çalışma hayatı ve işgücü piyasalarında oluşturduğu etkiler çok boyutlu olmakla birlikte, salgın sürecinin devam etmesi ve belirsizliğini koruması nedeniyle de bunların kısa vadede çözümü oldukça zor görülmektedir. Bu noktada, işgücü piyasası olumsuzluklarından dezavantajlı ve zayıf olan grupların daha kolay ve çok etkilenmesi, işlerin ve iş kalitesinin azalması gibi sonuçların işgücü piyasasında görülen en belirgin etkiler olarak ortaya çıkması beklenmektedir (Noyan Yalman vd.,2021:1128). Söz konusu dezavantajlı ve zayıf grupların başında kadın işgücü ve genç işgücü gelmektedir. ILO (2021) 7. Baskı raporuna göre kadınlar, pandeminin neden olduğu işgücü piyasası aksamalarından, erkeklerden daha fazla etkilenmektedirler. Dünyada kadınların istihdam kaybı %5 iken erkeklerinki %3,9 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle de, kadınların işgücü piyasasından ayrılma ve piyasa dışında kalma olasılığı erkeklere oranla daha yüksektir. Öte yandan genç işgörenler de işlerini kaybetme, işgücü piyasasından ayrılma ya da işgücü piyasasına girişlerinde gecikme yoluyla ağır darbe almaktadırlar. Gençlerde (15-24 yaş) istihdam kaybı %8,7 civarında olurken, yetişkinlerde %3,7 şeklinde gerçekleşmiştir (ILO, 2021, 7. Baskı:2). Bu noktadan hareketle çalışmada pandeminin neden olduğu kriz ortamının bireylerde yarattığı olumsuz etkin, onların karakteristik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği tespiti

amaçlanmıştır. Bu doğrultuda geliştirilen ölçek aracılığı ile aktif çalışma hayatında olan veya pandemi öncesine kadar çalışmakta olan 910 bireyden toplanan veriler analiz edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçları ile teorik bilgilerin tutarlılığı değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde Covid-19 pandemisinin olumsuz ekonomik etkilerinden genel çerçevede söz edilmiş ve özellikle işgücü piyasasındaki durum değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde pandeminin işgücü piyasasındaki yansımalarının konu alındığı araştırma özetleri bulunmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise pandeminin neden olduğu küresel kriz ortamının çalışma hayatındaki bireyler üzerindeki etkilerinin onların demografik özelliklerine göre farklılıklarının tespitine yönelik yapılmış analiz sonuçları yer almaktadır.

1. LİTERATÜR ÖZETİ

Çalışmanın bu bölümünde COVID 19 pandemisi ile ilgili yapılmış, literatürüne katkıda bulunan ve sağlık alanı dışında yapılmış çalışmaların bir kısmına yer verilmiştir.

Bulinska Stangecka, Bagienska ve İddagoda (2021), Covid -19 pandemisi ve uzaktan çalışma döneminde iş-yaşam dengesizliğinin çeşitli yönleriyle ele alındığı çalışmada, pandemi sonrası ortaya çıkan yeni çalışma biçimlerinin etkilerini analiz etmektedir. Sistematik literatür taramasına da yer verilen çalışmada, pandemi ile birlikte çalışanların iş yerlerince birçok olumsuz ve sert değişikliğe mecbur bırakıldığı, işyerlerinin insan kaynakları yönetimlerinin pandemi ile oluşan olumsuzlukları giderme noktasında yetersiz kaldığı, ve tehdit altında hissetme, izolasyon, evden çalışma ve güvensizlik gibi faktörlerin bireylerin refah düzeyini etkilediği ifade edilmektedir. Ayrıca çalışanların verimliliklerini arttırılabilmesi için refah seviyelerinin arttırılması gerektiği ve yönetim araçlarının yeni çalışma hayatı koşullarına uyarlanması noktasında yöneticilere önemli görevlerin yüklendiği ifade edilmiştir. Öte yandan çalışmada uzaktan çalışmanın mesleki faaliyetlerin birikmesine neden olurken, işgörenlerin iş yeri atmosferinden uzak kalarak mekansal sınırların bulanıklaşmasına ve neticede iş-yaşam dengesinin bozulmasının kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır. Elbette ki bu durum kişilerin ruh sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Omay (2020), çalışmada Covid-19 pandemisinin çalışma hayatı üzerindeki etkilerini ve söz konusu etkilerin düzeyini belirlenmesi noktasında incelemeler yapmıştır. Çalışmada, hayatının mevcut durumun incelenerek, hâlihazırda çok çeşitli sorunların olduğu ve piyasanın geçici iş ilişkileri ile güvencesizlik faktörlerinin baş gösterdiği yeni bir dönüştürme sürecinde olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu sorunlar ile ilgili açıklamaların yapıldığı çalışmada, söz konusu sorunların çoğalabileceği ve salgın ile birlikte çalışma hayatının gerçekleşmesi mümkün olan dönüşüm senaryolarından bahsedilmiştir. Çalışma hayatında hangi senaryonun gerçekleşeceği net olmazken, çalışma hayatında köklü değişikliklerin olacağı net olduğu ifade edilmiş ve bu çerçevede gerek görülen tedbirler 4 temel başlık altında önerilmiştir. Bunlar; . “hayat boyu öğrenme” anlayışının yaygınlaştırılması, kuşak farklılıklarının dikkate alınması, “serbest ve bağımsız çalışma” gibi yeni çalışma biçimlerine yönelik politikaların üretilmesi ve yeni çalışma biçimlerinin neden olabileceği sorunlara yönelik düzenleyici ve koruyucu politikalar üretilmesidir.

Erdem (2020), COVID-19 salgınının işgücü piyasası üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçladığı çalışmada, pandeminin nüfus üzerindeki sayısal etkilerinden çok dönemsel etkilerinin daha fazla olduğunu ifade ederken, korona virüsünden hayatını kaybedenlerin büyük çoğunluğunun çalışma hayatı içerisinde oldukları ve enfekte olanların önemli bir kısmının da çalışma çağına olduğu belirtilmiştir. Pandemi kapsamında alınan önlemlerin ve hareket kısıtının pek çok ülkede işgücünün mobilitesini sınırlandırırken işgücüne katılma oranını da düşürdüğü savunulan çalışmada, iş kayıpları, ücretsiz izin, ücret kesintileri gibi rıza dışı uygulamaların yasal yeni düzenlemelere olan ihtiyacı arttırdığı ifade edilmektedir.

Bozkurt (2020), çalışmada Covid-19 pandemisinin çalışma hayatında yarattığı ekonomik kaygıları, dijitalleşmeye dönük yeni çalışma hayatını ve bunun online çalışmak durumunda olan bireylerin verimlilikleri üzerindeki etkilerini tespiti amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 5338 kişiden anket aracılığı ile toplanan verilere tanımlayıcı analizler uygulanmıştır. Analiz sonuçları katılımcıların büyük çoğunluğunun kentli, eğitim seviyesi yüksek, orta ve orta üst gelir gruplarına mensup kişiler olmasına rağmen yaklaşık %40'ın temel ihtiyaçların karşılanması noktasında kaygı içerisinde olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler, eğitim ve gelir düzeyi düşük olanlar arasında geçimini temin konusunda endişe duyanların oranı diğerlerinden daha yüksektir. Anketi cevaplayanların üçte ikisine yakını mali birikimlerinin hiç olmadığı ya da en fazla birkaç ay idare edebileceğini ifade etmiştir.

Pandemi toplumda kaygı ve stres düzeyini yükseltmiştir. Kalabalık bir kitle, sadece paraya değil aynı zamanda psikolojik bir desteğe ihtiyaç duymaktadır. Özellikle genç, eğitim ve gelir düzeyi düşük olan bireylerin geçim sıkıntısı içerisinde oldukları ve bunun gelecek kaygısına neden olduğu ifade edilen çalışmada katılımcıların 2/3'üne yakınının mali birikimlerinin hiç olmadığını ya da en fazla birkaç ay idare edebilecek düzeyde olduğu belirtilmiştir.

Karagöz (2020), çalışmasında Covid-19 pandemisinin dünya ekonomisine etkilerini, küresel üretim ve tedarik zincirleri açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma ile küresel tedarik zincirinin üretim, taşımacılık, gümrükleme, tedarik yönetimi gibi süreçlerinde ortaya çıkan aksaklıklar ve bu aksaklıkların firmaların, sektörlerin ve ülkelerin özelliklerine göre farklılaşan biçimleri ortaya konulmuş ve söz konusu aksaklıkların üstesinden gelebilmek adına alınacak tedbirlerin tedarik zincirinin işleyişini ne şekilde yön vereceği tartışılmaktadır. Yazara göre, pandeminin küresel üretim ve ticarete etkisi ile ilgili değerlendirmeler, henüz tahmin aşamasında olsa da, dünya ekonomisinin 2020'de en az %1,5 küçülmesi beklenmektedir. Bunun yanında tedarik zinciri de pandemiden ciddi ölçüde etkilenmektedir. Fernandes (2020) COVID-19 pandemisinin dünya ekonomisi üzerindeki ekonomik etkilerini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, pandeminin endüstriler ve ülkeler arasındaki ekonomik etkilerini karşılaştırma yaparak raporlamaktadır. Çalışmada COVID 19 pandemisinin potansiyel küresel maliyetler ve ülkelerin GSYH'sındaki büyüme oranları üzerindeki etkileri yorumlanmaktadır. 30 ülkenin değerlendirmeye alındığı çalışmada SARS ve 2008/2009 mali krizlerinin de tarihsel karşılaştırması yapılmış ve söz konusu kriz sonrasında ekonomide başlayan kırılmanın, aşırı güven nedeniyle pandemi ile birlikte giderek bir boşluğa dönüşmeye başladığı ifade edilmiştir. Yazar bu hususta yıkıcı etkileri birbirinden farklı senaryolar geliştirmektedir. Yazarın hafif olarak isimlendirdiği senaryoların birine göre 2020 yılında 30 ülkenin GSYH'sında ortalama % 2,8'lik bir düşüş yaşanacaktır. Diğer bir senaryo ya göre de özellikle gelişimini henüz tamamlayamamış ülkelerin bazılarının GSYH'larının %10, bazılarının ise %15 oranında düşüşler gerçekleşecektir. Ayrıca daha fazla hizmet odaklı faaliyetlerin yer aldığı gelişmekte olan ülke ekonomilerinin ciddi manada olumsuz etkileneceği ve iş hayatının risk altına gireceği yorumu yapılmaktadır. Pandeminin sebep olduğu ekonomik krizden Yunanistan, Portekiz ve İspanya gibi turizme daha fazla bağımlı olan ülkelerin (GSYH bağlamında) %15'ten daha fazla oranda etkileneceği ifade edilmektedir. Öte yandan dış ticarete bağımlılığı yüksek olan ülkelerin de aynı şekilde olumsuz etkileneceği belirtilmiştir. Fernandes (2020)'e göre küresel ekonomik durgunluk kaçınılmaz ancak sürecin devamlılığının pandeminin önlenmesine yönelik alınan tedbirlerin başarısına, KOBİ'lerin mevcut likidite problemlerinin minimize edilmesi, ihtiyacı olan ailelerin mali açıdan desteklenmesine ve çalışanların iş ve yan haklarının korunmasına yönelik hükümet politikalarının performansına bağlıdır. 2021 yılının ilk çeyreğinde başlayan aşılama sürecinin ikinci çeyrekte hız kazanması küresel ekonomiye de olumlu yansımıştır. 2021 yılının ikinci çeyreğinde dünya ekonomisinin yaklaşık olarak %12 civarında büyüme kaydettiği tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik faaliyetlerindeki toparlanmaya öncülük eden Çin güçlü ihracat ve sanayi üretiminden destek bularak bir önceki yılın aynı dönemine göre % 7,9 oranında büyüme kaydetmiştir (SBB, 2021:3).

2. METODOLOJİ

Çalışmada Covid -19 pandemisi kapsamında alınan önlemlerin, bireylerde yarattığı sosyo-ekonomik açıdan etkilerin karakteristik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespiti amaçlanmaktadır. Bu noktadan hareketle yazındaki diğer çalışmalar ışığında geliştirilen ölçek ile analizler için gerekli veriler anket aracılığı ile toplanmıştır. Beş bölüm ve 39 ifadeden oluşan anket formu çevrimiçi hazırlanılarak katılımcılara 05.09.2020- 25.09.2020 tarihleri arasında sosyal medya kanalları (LinkedIn, Facebook, Twitter, Yahoo Groups, Whatsapp Groups, vs...) aracılığı ile ulaştırılmıştır. Pilot uygulama sonrasında gerekli güncellemelerin yapıldığı anket formu ile toplamda 910 katılımcıdan veriler elde edilerek sonuçlar analiz edilmiştir. Anket formunun ilk bölümünde katılımcıları tanımaya yönelik 10, ikinci bölümde ise katılımcıların mevcut mali durumlarının tespitine yönelik 8 ifade bulunmaktadır. Anket formunun üçüncü bölümünde katılımcıların sosyo ekonomik durumlarının tespitine yönelik 9 ifade, dördüncü bölümünde pandemi sonrasındaki finansal durumları, yatırım ve harcama eğilimlerinin tespitine yönelik 7 ifade ve son olarak katılımcıların finansal durumları ile ilgili gelecek bir yıllık öngörülerinin tespitine yönelik 5 ifade yer almaktadır. Anket formunun son 3 bölümünü 5'li Liket tarzında hazırlanmış ifadeler oluşturmaktadır.

Verilerin analizinde SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanılmış ve tanımlayıcı analizler kapsamında frekans ve yüzde analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri elde edilmiştir. Öte yandan ölçeklere ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılarak araştırmanın amacına uygun olarak test edilmek üzere geliştirilen farklılık hipotezleri Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri ile sınanmıştır. Pandeminin hala devam ediyor olması ve pandemiye ilişkin düzenleme ve iyileştirmelerin zaman içerisinde güncellenmesi çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır.

2.1. Tanımlayıcı Bulgular

Ankete katılanların demografik özellikleri Tablo1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		F	%
Cinsiyet	Kadın	474	52,1
	Erkek	436	47,9
Yaş	19-25	165	18,1
	26-35	451	49,6
	36-45	199	21,9
	46 ve üzeri	95	10,4
Medeni Durum	Evli	580	63,7
	Bekâr	330	36,3
Eğitim	İlköğretim	55	6,0
	Lise	137	15,1
	Ön Lisans	117	12,9
	Lisans	424	46,6
	Lisansüstü	177	19,5
Çocuk	Evet	535	58,8
	Hayır	375	41,2
Mesleki Tecrübe	1-5 Yıl	416	45,7
	6-10 Yıl	225	24,7
	11-15 Yıl	96	10,5
	16-20 Yıl	75	8,2
	20 yıl üzeri	98	10,8
Sektör	Özel Sektör	657	72,2
	Kamu Sektörü	253	27,8
İşteki Pozisyon	Yöneticilik görevi olmayan çalışan	182	20,0
	Alt kademe yönetici	235	25,8
	Orta kademe yönetici	252	27,7
	Üst kademe yönetici	241	26,5
Aylık Gelir Düzeyi	3000 TL’den az	210	23,1
	3000-4999 TL	176	19,3
	5000-6999 TL	267	29,3
	7000 TL ve üzeri	257	28,2
Evdeki Mülkiyet Durumu	Kiracı	300	33,0
	Ev sahibi	610	67,0

İlgili tabloda görüldüğü üzere %52,1’i kadınlardan oluşan katılımcıların yaklaşık yarısı (% 49,6) “Y kuşağı” olarak ifade edilen 26-35 yaş aralığında ve %63,7’sinin evli olduğu tespit edilmiştir. Toplamda % 66,1’i yükseköğrenime sahip olan katılımcıların aylık gelir düzeylerine bakıldığında orantılı bir dağılımın olduğu ve %29,3’ünün 5000-6999 TL aralığında aylık gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca %63,7’si evli olan katılımcıların 58,8’i çocuk sahibidir. Öte yandan %72,2’si pandemi öncesine kadar özel sektörde çalışmış veya hala çalışmakta iken %54,2’si orta ve üst kademe yönetici sıfatında işgörmekte ve % 45,7’sinin 1- 5 yıl arasında iş tecrübesinin olduğu tespit edilmiştir. Pandemi nedeniyle iş veya işyeri değiştirmek zorunda kalan katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 3’te

verilmiştir. Son olarak katılımcıların ikamet ettikleri evlerindeki mülkiyet durumlarını incelediğimizde %33'ü kiracı iken %67'lik bir kısmı ev sahibi olduğu bilgisi elde edilmiştir.

Katılımcıların mevcut ve pandemi sonrasındaki harcama ve yatırım alışkanlıklarını tespit etmek adına yöneltilen sorulara verilen cevaplar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Mali Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Değişkenler		F	%
Kredi kartı kullanıyor musunuz?	Evet	672	73,84
	Hayır	68	7,47
	Pandemi sonrasında kullanmaya başladım	170	18,69
İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz?	Evet	800	87,91
	Hayır	9	0,99
	Pandemi sonrasında kullanmaya başladım	101	11,1
Online alışveriş yapıyor musunuz?	Evet	738	81,09
	Hayır	19	2,08
	Pandemi sonrasında kullanmaya başladım	153	19,83
Yatırım yapıyor musunuz?	Evet	611	67,14
	Hayır	186	20,44
	Pandemi sonrasında yatırım yapmaya başladım	113	12,42

Söz konusu tabloya göre katılımcıların yaklaşık % 73'ü kredi kartı kullanırken, % 18'i pandemi sonrasında kredi kartı kullanmaya başladığı görülmektedir. Ayrıca %87'sinden fazlasının internet bankacılığını kullandığı katılımcıların %11,1'inin pandemi sonrasında internet bankacılığını kullanmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili tabloda katılımcıların online alışveriş yapma seviyelerine bakıldığında %81,9'unun online alışveriş yaptığı ve %20 sinin ise pandemi sonrasında online alışveriş yapmaya başladığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle pandemi ve sonrasında alınan tedbirler kapsamında oluşan ekonomik belirsizliğin katılımcıların %20'sine yakınının mali alışkanlıklarında değişiklik yapmak zorunda kaldığı, büyük çoğunluğunun ise pandeminin getirdiği dijitalleşme olgusuna bu noktada hazırlıklı olduğu söylenilebilmektedir. Öte yandan katılımcıların yaklaşık % 67'si pandemi öncesinde de yatırım yaparken %12,42'si pandemi sonrasında yatırım yapmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu yatırım yapan bu katılımcılara hangi yatırım türünü tercih ettikleri sorulmuş ve % 48'lik kesim altına yatırım yaptığını, %26,2'si birikimlerini TL olarak tuttuğunu (yastık altı), %11,8'i yatırımlarını dolar, 17uro, bitcoin vb. gibi farklı para birimlerine yönelttiğini, %9,7'sinin vadeli banka hesaplarını tercih ettiğini ve %4,4'lük kısmı ise repo, tahvil, hisse senedi vb. gibi yatırım türlerini tercih ettiğini ifade etmiştir.

Covid-19 pandemisi sebebiyle ekonomideki daralmanın en yoğun hissedildiği alan kuşkusuz işgücü piyasasıdır. Pandemi kapsamında alınan önlemler üretim hacminde daralmaya ve akabinde arzın azalmasına neden olmuştur. Bu da neticede dünya çapında iş kayıpları ile birlikte gelir kayıplarını da beraberinde getirmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların pandemi nedeniyle iş ve ücretlerinde olası değişikliğin tespitine ilişkin bulgular ise Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Katılımcıların İş ve Ücretlerindeki Değişikliğine İlişkin Bulgular

Değişkenler		F	%
Pandemi sebebiyle iş değişikliği yapmak zorunda kaldınız mı?	Evet	638	70,1
	Hayır	272	29,9
Pandemi sebebiyle ücretinizde değişiklik oldu mu?	Evet, ücretim azaldı	609	66,9
	Hayır, aynı ücreti almaya devam ediyorum	22	24,8

	Evet, üretim arttı	675	8,2
Pandemi sebebiyle kredi kullanmak zorunda kaldınız mı?	Evet	497	54,6
	Hayır	413	45,4

İlgili tabloya bakıldığında katılımcıların yaklaşık %70 'i pandemi sebebiyle işini kaybetmiş veya değiştirmek zorunda kalırken yaklaşık % 30'u mevcut işinde çalışmaya devam etmiştir. UN Women (2020) COVID-19 salgınının Türkiye'deki kadın ve erkekler üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerine yönelik toplumsal cinsiyet değerlendirmesini içeren raporuna göre işini kaybeden kadınların oranı (%18,8) işini kaybeden erkeklere kıyasla (%14,2) daha yüksektir (Kalaycıoğlu,2020:7). Bu araştırma sonucu ilk bulgumuzu destekler niteliktedir. Öte yandan pandemi ile birlikte alınan tedbir ve yaptırımlar kapsamında katılımcıların yaklaşık %67'sinin ücretlerinin azaldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %24,8'inin ücretinde herhangi bir değişiklik olmazken, yaklaşık %8'inin ücretlerinde artış yaşandığı belirlenmiştir. Katılımcıların % 72,2 'sinin özel sektörde çalışmış veya çalışmakta olması bu durumu açıklar niteliktedir. Ayrıca katılımcıların %54,6'sı pandemi nedeniyle gelirlerinde meydana gelen azalma nedeniyle kredi kullanmak durumunda kalırken %45,4 ü kredi kullanmamıştır.

2.2. Araştırmaya İlişkin Diğer Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen ölçeklerin güvenilirliğinin değerlendirilmesi için yapılan Cronbach Alfa testi sonucunda araştırmada kullanılan dört ölçeğin tamamının alfa değerlerinin 0,70'den büyük olduğu tespit edilmiştir. Tüm değişkenler için alfa katsayısı 0,92 olup, ölçeklerin alfa katsayıları sırasıyla olup, genel mali durum ölçeği (GMDÖ) 0,82, pandemi kaynaklı genel durum ölçeği (PKGDÖ) 0,81, pandemi sonrası finansal durum ölçeği (PSGDÖ) 0,79, ve öngörü ölçeği (ÖÖ) 0,84 'dür. Ayrıca araştırmada kullanılacak diğer testlerin seçiminin doğru yapılabilmesi adına yapılan Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile verilerin normal dağılım göstermediği (Asymp. Sig, p<0,05) sonucuna varılmıştır. Bu noktadan hareketle farklılık hipotezlerinin test edilmesine yönelik yapılacak testlerde alt grup değişken sayıları dikkate alınarak parametrik olmayan Mann Whitney U testi veya Kruskal Wallis H testlerinden yararlanılacaktır. Söz konusu farklılık hipotezlerinin test edilmesine yönelik yapılacak testlerde alt grup değişken olarak cinsiyet ve aylık gelir düzeyi değişkenleri değerlendirmeye alınacaktır.

Araştırma kapsamında demografik özellikleri içeren ifadelere de normallik testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir. Söz konusu değişkenler için hem Kolmogorov-Smirnov testi hem de normallik dağılımı için daha hassas bir test olan Shapiro-Wilk normallik testlerine bakılmıştır. Test sonuçları bağımsız değişkenlerin de normal bir dağılım göstermediği sonucunu ortaya koymuştur.

Tablo 4: Demografik Özelliklerin Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Sig.	İstatistik	df	Sig.
Cinsiyetiniz?	,352	910	,000	,636	910	,000
Yaşınız?	,288	910	,000	,853	910	,000
Medeni Durumunuz?	,412	910	,000	,609	910	,000
Eğitim Düzeyiniz?	,303	910	,000	,851	910	,000
Mesleki Tecrübeniz?	,256	910	,000	,779	910	,000
Hangi Sektörde Çalışmaktasınız?	,454	910	,000	,561	910	,000
Aylık Gelir Düzeyiniz?	,206	910	,000	,766	910	,000
İşyerinde Hangi Pozisyonda Çalışmaktasınız?	,184	910	,000	,863	910	,000
Çocuğunuz Var Mı?	,387	910	,000	,625	910	,000
Oturduğunuz Evin Mülkiyet Durumu Nedir?	,429	910	,000	,593	910	,000

2.3. Bağımlı Değişkenlerin Bağımsız Değişkenlerle Olan Farklılık Analizler

Araştırmanın amacına uygun olarak test edilmek üzere farklılık hipotezleri geliştirilmiştir. Bu kapsamda geliştirilen hipotezler şunlardır:

H₁:Katılımcıların mali durum değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₂:Katılımcıların pandemi kaynaklı genel durum değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₃:Katılımcıların pandemi sonrası finansal durum değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₄:Katılımcıların öngörü değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₅:Katılımcıların mali durum değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₆:Katılımcıların pandemi kaynaklı genel durum değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₇:Katılımcıların pandemi sonrası finansal durum değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H₈:Katılımcıların öngörü değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

2.3.1. Bağımlı Değişkenlerin Cinsiyet Değişkeni İle Olan Farklılığın Tespitine İlişkin Bulgular

Literatürde, 2019 yılına kadar geçen sürede, Ebola ve Zika gibi salgın hastalıklarla doğrudan veya dolaylı ilişkili olan yaklaşık 29 milyon çalışma yer almaktadır. Ancak söz konusu bu çalışmaların % 1'den daha azında salgın hastalıkların toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmiş veya etki alanı incelenmiştir (Perez, 2020). BM Kadın Biriminin, COVID 19 pandemisinin kadınlar ve erkekler açısından yarattığı sonuçlara ilişkin yapmış olduğu analiz bu çalışmalardan bir tanesidir. Analize göre, COVID 19 pandemisi ekonomik, sosyal, psikolojik vb. gibi birçok alanda hem kadınları hem de erkekleri önemli ölçüde ve olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak kadın ve erkeklerin COVID 19 pandemisinin yıkıcı etkilerinden farklı şekilde ve oranda etkilendiklerini belirtmek gerekmektedir (Kalaylıoğlu, 2020).

Bağımlı değişkenlerin cinsiyet değişkeni ile olan farklılığın tespitine yönelik Mann Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen sonuçlara göre bağımlı değişkenlerin dördü de tüm boyutlarıyla katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir. Analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda ayrıntılı olarak verilmiştir. Cinsiyet değişkeniyle anlamlı farklılığın olup olmadığının ortaya konulacağı ilk değişken mali durum değişkenidir.

Tablo 5: Mali Durum Boyutları İle Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Grup	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Faktör 1: Yatırım	Kadın	474	465,88	211346.00	98771,000	,014*
	Erkek	436	445,96	203159.00		
Faktör 2: İş-Ücret	Kadın	474	462,39	209692.00	97117,500	,004*
	Erkek	436	449,75	204812.00		
Faktör 3: Dijital Bank	Kadın	474	460,70	213632.50	101057,000	,026*
	Erkek	436	440,72	200827.00		
Faktör 4: Kredi	Kadın	474	468,15	221902.00	97337,000	,001*
	Erkek	436	441,75	192603.00		

* $p \leq 0,05$

Tablo 5 incelendiğinde mali durumu oluşturan tüm boyutlarda p değerinin sınır değeri olan 0,05'den küçük olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda tüm boyutlarda katılımcıların mali durumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya konmaktadır. ($p=,014$, $p<,05$) ($p=,004$, $p<,05$) ($p=,026$, $p<,05$) ($p=,001$, $p<,05$). İlgili tabloya göre söz konusu farklılığın kadın katılımcılardan kaynaklandığı görülmektedir. Daha net bir ifade ile katılımcıların mevcut mali durumlarını ve pandemi ile birlikte değişen/değiştirilen mali faktörlerin tespitine yönelik oluşturulan önermelere, kadın katılımcıların erkeklere oranla daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle geliştirilen **H₁ hipotezi kabul edilmektedir.**

Tablo 6: Pandemi Kaynaklı Genel Durum Boyutları İle Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Grup	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Faktör 1: Motivasyon	Kadın	474	468,46	212569,00	212569,000	,013
	Erkek	436	443,16	201936,00		
Faktör 2: Güven-Verimlilik	Kadın	474	459,79	217940,50	196564,500	,010
	Erkek	436	450,84	196564,50		
Faktör 3: Etkinlik	Kadın	474	465,76	211289,50	211289,500	,002
	Erkek	436	446,09	203215,50		
Faktör 4: Sorumluluk	Kadın	474	462,88	209924,00	209924,000	,000
	Erkek	436	449,22	204581,00		

* $p \leq 0,05$

Tablo 6 bakıldığında pandemi kaynaklı genel durum değişkenini oluşturan tüm boyutlarda katılımcıların pandemi kaynaklı genel durum değişkenini cinsiyet göre farklı algıladığı görülmektedir. Bu durumda tüm boyutlarda katılımcıların mali durumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya konmaktadır. ($p=,013$, $p<,05$), ($p=,010$, $p<,05$), ($p=,002$, $p<,05$), ($p=,000$, $p<,05$). Söz konusu anlamlı farklılığın kadın katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda geliştirilen H_2 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 7: Pandemi Sonrası Finansal Durum Boyutları İle Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Grup	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Faktör 1: Masraflar	Kadın	474	463,02	212627,00	100052,000	,002
	Erkek	436	448,58	201878,00		
Faktör 2: Gelir-Gider Dengesi	Kadın	474	460,00	218040,00	101199,000	,000
	Erkek	436	450,61	196465,00		

* $p \leq 0,05$

Tablo 7 incelendiğinde pandemi sonrası finansal durum değişkenini oluşturan her iki boyutun p değerleri, sınır değeri olan 0,05'den büyük olduğu ve pandemi sonrası finansal durum boyutları ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. ($p=,002$, $p <,05$), ($p=,000$, $p<,05$). Tablo 3'de de ifade edildiği gibi erkeklere oranla daha fazla iş değiştirmek veya işten ayrılmak zorunda kalan kadınların, yine UM Women (2020) raporuna göre ücretsiz izin alanların oranı (%15,7), erkeklere oranla (%11,2) fazladır. Bu durumda kadınların gelirleri ve aile içindeki ekonomik statüleri üzerinde etkileri muhtemeldir. Bu noktadan hareketle, bu durum ve H_3 hipotezinde, kadınların çocuk, ev ve bakım işlerinin çoğunu üstlenmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu kapsamda geliştirilen H_3 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 8: Öngörü Değişkeni İle Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Grup	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Faktör 1: Gelecek Kaygısı	Kadın	474	449,56	213092,00	100517,000	,003
	Erkek	436	461,96	201413,00		

* $p \leq 0,05$

Tablo 8 incelendiğinde Öngörü değişkeninin katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. ($p=,003$, $p<,05$) Bu durum kadın katılımcıların erkeklere oranla daha fazla gelecek

kaygısı yaşamakta olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Pandemi ve pandemi kapsamında alınan önlemler neticesinde maddi ve manevi açıdan kayba uğrayan dezavantajlı grupların başında gelen kadınlar, istihdam kaybı, zorunlu ücretsiz izin, azalan çalışma saatleri, yeni iş bulma güçlüğü, evden çalışma koşulu, temel malzeme ve hizmetlere ulaşım güçlüğü, şiddet, ev işleri ve çocuk sorumluluğu gibi birçok faktörün baskısı altında kalmaktadır. Söz konusu baskılarla fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşayan kadınlar gelecek kaygısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu kapsamda geliştirilen ***H₄ hipotezi de kabul edilmektedir.***

Bu bölüm kapsamında geliştirilen birinci grup farklılık hipotezleri ve sonuçlar Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: Geliştirilen Birinci Grup Farklılık Hipotezleri ve Ölçüm Sonuç Bilgileri

Hipotez Numarası	Hipotez	Sonuç
H ₁	Katılımcıların mali durum değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul
H ₂	Katılımcıların pandemi kaynaklı genel durum değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul
H ₃	Katılımcıların pandemi sonrası finansal durum değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul
H ₄	Katılımcıların öngörü değişkeni ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul

2.3.2. Bağımlı Değişkenlerin Aylık Gelir Değişkeni ile Olan Farklılığın Tespitine İlişkin Bulgular

Temel ihtiyaçların karşılanamaması olarak bilinen yoksulluk aslında bireylerin yalnızca mali durumlarını sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal alanlara erişim imkânlarının da yoksunluğu anlamına gelmektedir. Söz konusu erişim imkânı sıkıntısı yaşayan ama aynı zamanda işgücü piyasasında aktif yer alan bireyleri ifade etmekte kullanılan "çalışan yoksullar" kavramı kullanılmaktadır. Dünya Bankası'nın "COVID-19'un Öngörülen Yoksulluk Etkileri" konulu raporuna göre, krizin bir sonucu olarak 71-100 milyon kişi yoksul kalmıştır (Aydoğdu Boğa, 2021:4). COVID-19 Müdahale ve Kurtarma Fonu'nu oluşturmuş olmasına rağmen, yoksulluğun azaltılmasında önemli bir ilerleme kaydedilememiştir (United Nations, 2020). Bu noktadan hareketle başlık altında pandemi krizinin yarattığı olumsuzluklardan etkilenen bireylerin aylık gelir durumuna göre farklılıklarının tespiti amaçlanmıştır. Bağımlı değişkenlerin aylık gelir değişkeni ile olan farklılığın tespitine yönelik Kruskal Wallis testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir. Aylık gelir değişkeniyle anlamlı farklılığın olup olmadığının ortaya konulacağı ilk değişken *mali durum* değişkenidir.

Tablo 10: Mali Durum Boyutları ile Katılımcıların Aylık Gelir Değişkenine İlişkin Bulgular

Grup	Aylık Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Faktör 1: Yatırım	3000 TL'den az	210	479,82	3	2,4962	,000*
	3000-4999 TL	176	557,32			
	5000-6999 TL	267	397,68			
	7000 TL ve üzeri	257	407,75			
Faktör 2: İş-Ücret	3000 TL'den az	210	470,08	3	1,3841	,000*
	3000-4999 TL	176	465,83			
	5000-6999 TL	267	460,19			
	7000 TL ve üzeri	257	432,20			
Faktör 3: Dijital Bank	3000 TL'den az	210	564,44	3	1,2256	,000*
	3000-4999 TL	176	469,30			
	5000-6999 TL	267	428,40			
	7000 TL ve üzeri	257	397,77			
Faktör 4: Kredi	3000 TL'den az	210	483,93	3	1,7802	,000*
	3000-4999 TL	176	397,80			
	5000-6999 TL	267	453,67			
	7000 TL ve üzeri	257	466,98			

* $p \leq 0,05$

Tablo 10 katılımcıların mali durumları ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını göstermektedir. Söz konusu tabloya göre katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile mali durum değişkeninin 4 boyutunda da anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. ($p=,000$, $p < ,05$). Bu noktada dikkat çekici olan, her 4 faktörde de söz konusu farklılığın aylık gelir düzeyi 3000 TL'den daha az olan katılımcılardan kaynaklandığıdır. Bu kapsamda geliştirilen H_5 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 11: Pandemi Kaynaklı Genel Durum Boyutları İle Katılımcıların Aylık Gelir Değişkenine İlişkin Bulgular

Grup	Aylık Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Faktör 1: Motivasyon	3000 TL'den az	210	472,25	3	4,1110	,000*
	3000-4999 TL	176	453,90			
	5000-6999 TL	267	449,92			
	7000 TL ve üzeri	257	447,54			
Faktör 2: Güven-Verimlilik	3000 TL'den az	257	465,40	3	3,7560	,000*
	3000-4999 TL	176	452,75			
	5000-6999 TL	267	451,49			
	7000 TL ve üzeri	210	450,41			
Faktör 3: Etkinlik	3000 TL'den az	257	470,46	3	3,9835	,000*
	3000-4999 TL	267	468,54			
	5000-6999 TL	176	427,69			
	7000 TL ve üzeri	210	443,92			
Faktör 4: Sorumluluk	3000 TL'den az	257	466,45	3	3,9205	,000*
	3000-4999 TL	267	465,72			
	5000-6999 TL	176	424,88			
	7000 TL ve üzeri	210	457,11			

* $p \leq 0,05$

Tablo 11 katılımcıların pandemi kaynaklı genel durum değişkeni ile aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını göstermektedir. İlgili tabloya bakıldığında katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile pandemi kaynaklı genel durum değişkeninin 4 boyutunda da anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. ($p=,000$, $p < ,05$). Söz konusu farklılıkların faktördeki dağılımına bakıldığında ise durum daha net anlaşılmaktadır. Şöyle ki; tüm faktörlerdeki sıra ortalamalarına bakıldığında aylık gelir düzeyine paralel olarak ilerlediği görülmektedir. Bu da aylık gelir düzeyi daha az olan katılımcıların daha yüksek olan katılımcılara oranla pandemi kaynaklı genel durum değişkenine karşı daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Her dört faktörde de farklılığın aylık gelir düzeyi 3000 TL'den az olan katılımcılardan kaynaklandığı görülmektedir. Bu kapsamda geliştirilen H_6 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 12: Pandemi Sonrası Finansal Durum Boyutları İle Katılımcıların Aylık Gelir Değişkenine İlişkin Bulgular

Grup	Aylık Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Faktör 1: Masraflar	3000 TL'den az	210	460,69	3	4,1110	,014
	3000-4999 TL	176	439,60			
	5000-6999 TL	267	455,39			
	7000 TL ve üzeri	257	462,27			

Faktör 2: Gelir-Gider Dengesi	3000 TL'den az	210	487,57	3	3,7560	,002
	3000-4999 TL	176	477,86			
	5000-6999 TL	267	432,40			
	7000 TL ve üzeri	257	437,98			

* $p \leq 0,05$

Tablo 12 pandemi sonrası finansal durum değişkeni ile katılımcıların aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını göstermektedir. Söz konusu tabloya göre katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile pandemi sonrası finansal durum değişkeninin Faktör 1'i oluşturan *Masraflar* ($p=,014$, $p < ,05$) ve Faktör 2'yi oluşturan *Gelir-Gider Dengesi* boyutunda ($p=,002$, $p < ,05$) anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Bu kapsamda geliştirilen ***H₇ hipotezi kabul edilmiştir.***

Tablo 13: Öngörü Değişkeni ile Katılımcıların Aylık Gelir Değişkenine İlişkin Bulgular

Grup	Aylık Gelir Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Faktör 1: Gelecek Kaygısı	3000 TL'den az	210	556,38	3	3,1635	,000*
	3000-4999 TL	176	505,13			
	5000-6999 TL	267	428,47			
	7000 TL ve üzeri	257	367,17			

* $p \leq 0,05$

İlgili tabloda öngörü değişkeni ile katılımcıların aylık gelir durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını göstermektedir. Tablo 13'te görüldüğü üzere katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile öngörü değişkeninin Faktör 1'i oluşturan *Gelecek Kaygısı* boyutunda anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. ($p=,000$, $p < ,05$). Söz konusu anlamlı farklılığın aylık gelir düzeyi 3000 TL'den daha az olan katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca sıra ortalamasına bakıldığında katılımcıların öngörü değişkenine olan duyarlılıklarının aylık gelir düzeylerine paralellik gösterdiği görülmektedir. Yani aylık gelir düzeyi daha düşük olan katılımcıların diğerlerine göre daha fazla gelecek kaygısı yaşamaktadır. Bu kapsamda geliştirilen ***H₈ hipotezi kabul edilmiştir.***

Tablo 14: Geliştirilen İkinci Grup Farklılık Hipotezleri ve Ölçüm Sonuç Bilgileri

Hipotez Numarası	Hipotez	Sonuç
H₅	Katılımcıların mali durum değişkeni ile aylık gelir düzeyleri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul
H₆	Katılımcıların pandemi kaynaklı genel durum değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul
H₇	Katılımcıların pandemi sonrası finansal durum değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul
H₈	Katılımcıların öngörü değişkeni ile aylık gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Kabul

SONUÇ

Covid-19 pandemisinin küresel ekonomi ve ekonomiye bağlı tüm argümanlarda neden olduğu hasar ve söz konusu hasarın minimize edilmesi noktasında atılan adımlar ve planlar son derece önemlidir. Küresel ekonomideki daralmanın, kişi, kurum ve kuruluşlar üzerindeki baskısı her geçen gün artmakta ve küresel refaha ulaşma inancını baltalamaktadır. Kriz ortamının toplumun belirli kesimlerini orantısız biçimde etkilemesi de eşitsizliğin artması noktasında ayrıca dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Yüksek işsizlik ve eksik istihdam oranına sahip olan gençler ve kadınlar azalan işgücü talebine karşı daha savunmasız olduğu görülmektedir. Özel alanındaki görev ve sorumluluklarına kamusal alanındakileri de dahil etmek zorunda olan kadınların, sağlık çalışanları gibi sürecin kahramanlarından olduğu söylenebilir. Kadınlardaki işsizlik oranlarının yüksek olmasının veya bu süreçte kadınların işgücüne dahil olmamayı tercih etme nedenleri arasında görülen, "iş-aile hayatı" dengesinin kurulması noktasında sürdürülebilir devlet desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Kriz ortamının yıkıcı etkilerinden en

fazla etkilenen bir diğer grup ise dar ve orta gelir düzeyine sahip işgörenlerdir. Ülke ekonomilerindeki iyileştirme sürecinin uzaması, bireylerin alım gücünü zayıflatırken düşük gelir düzeyine sahip olanlar için süreci daha da zorlaştırmaktadır. Devletlerin istihdam ve gelir desteği sağlayarak ekonomi ve işgücü piyasasını canlandırma noktasında atılan adımların revize edilip, büyük ölçekli ve koordineli politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca pandemi krizinden en fazla etkilenen grupların hassasiyetle değerlendirilmesi, istihdama kazandırılması ve gelir kayıplarını en aza indirecek girişimlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydoğdu Boğa Ş., (17.10.2021). 17 Ekim dünya yoksullukla mücadele günü, HÜTF halk sağlığı AD toplum için bilgilendirme serisi (2021/2022-9), [yoksulluk2021.pdf \(hacettepe.edu.tr\)](https://www.hacettepe.edu.tr/yoksulluk2021.pdf) adresinden edinilmiştir.
- Bulinska Stangecka H., Bagienska A. ve İddagoda A. (2021). COVID-19 pandemisi ve uzaktan çalışma sırasında iş-yaşam dengesi: Sistematik bir literatür taraması, Akkaya B., Jermstıtparsert K., Malik, A. M. ve Kocyıgıt, Y. (Ed.) *Covid-19 sırasında ve ötesinde Endüstri 4.0'da ve stratejilerde ortaya çıkan eğilimler* (59-80), Sciendo, Germany.
- Bozkurt V. (2020). Pandemi döneminde çalışma: Ekonomik kaygılar, dijitalleşme ve verimlilik, D. Demirbaş, V. Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.) *Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri* (115-136), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Erdem Z. (2020). İşgücü piyasası, Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri, D. Demirbaş, V. Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.) *Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri* (137-156), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Fernandes, N. (2020). Economic effects of coronavirus outbreak (Covid-19) On The World Economy. International Labour Organization (29.04.2020). ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work. Third edition. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf adresinden edinilmiştir.
- International Labour Organization (07.04.2020). ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work. Second edition. [wcms_740877.pdf \(ilo.org\)](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf), adresinden edinilmiştir.
- International Labour Organization (27.01. 2021), ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work. Eighth edition, [ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Eighth edition](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf) adresinden edinilmiştir.
- International Labour Organization (25.07 2020). ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition, [wcms_767028.pdf \(ilo.org\)](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf), adresinden edinilmiştir.
- Kara, E. (2020). Covid-19 pandemisi: işgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5):269-282
- Kalaylıoğlu, Y. (26.07.2020). Türkiye’de COVID-19 etkilerinin toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi, BM kadın birimi (UN Women), <https://data.unwomen.org/resources/covid-19-emerging-gender-data-and-why-it-matters> adresinden edinilmiştir.
- Karagöz, F. (2020). Pandeminin küresel tedarik zincirlerinin işleyişine etkisi ve muhtemel sonuçları üzerine bir değerlendirme, D. Demirbaş, V. Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.) *Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri* (69-87), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Noyan Yalman, İ., Aydın Ünal E. ve Koşaroğlu, Ş. M., (2021), Covid-19 salgını sürecinin işgücü piyasaları üzerine etkisi: Uygulamalı bir araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(3): 1125-1144.
- Omay U. (2020). Covid-19 salgını sonrası çalışma hayatı: Güncel sorunlar, öngörüler ve öneriler, D. Demirbaş, V. Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.) *Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri* (153-170), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Perez, C. C. (2019). *Invisible Women: Exposing Data Bias in a World Designed for Men*, Vintage Books UK.
- SSB, (2021). Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, 2021/2 (Nisan-Haziran).
- United Nations (10.11.2020). [Yoksulluğun Sona Erdirilmesi | Birleşmiş Milletler](https://www.un.org/development/desa/press/2020/11/10/yoksullugun-sona-erdirilmesi-birlesmis-milletler), adresinden edinilmiştir.